

“Naar aanleiding van het overlijden van den componist Leander Schlegel hebben wij ons gewend tot eenige vrienden der muziek en hun verzocht een korte karakteriseerende beschouwing of mededeeling of vriendelijk woord te geven omtrent de persoonlijkheid en de werken van Leander Schlegel.

Aan de antwoorden geven wij hieronder plaats, in de volgorde, waarin wij ze ontvingen.”

Voor de overzichtelijkheid heb ik de reacties in alfabetische volgorde gerangschikt, op achternaam van de afzender. Sommige schrijvers heb ik nog niet nader kunnen plaatsen. Nieuwe of aanvullende achtergronden heb ik soms ontleend aan de *Naamlijst voor de Telefoondienst. Uitgegeven door het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie. Januari 1915*. Zo'n naamlijst verscheen tweemaal per jaar (in januari en juli), ook al in 1913 en 1914, maar de uitgave van januari 1915 is gemakkelijk en volledig toegankelijk.

Even voor het tijdsbeeld: de telefoon werd in Nederland experimenteel geïntroduceerd in 1877. In 1881 kreeg Amsterdam een telefoonnet voor lokaal verkeer en in 1884 hadden acht steden een aansluiting, waaronder Haarlem. Die steden hadden samen circa 2000 abonnees. In 1895 was het aantal tot slechts 4700 gestegen. In 1915 waren er in Nederland 75.000 aansluitingen op zes miljoen inwoners, waaronder, zoals vanaf het begin, veel zakelijke. De *Naamlijst* vermeldde ook de openingstijden van het telefoonkantoor, waar mensen die zich geen eigen telefoon konden of wilden permitteren, gebruik konden maken van de openbare telefoon.

In 1915 staat geen abonnee Schlegel of Schlegel-de Waal Malefijt vermeld.

H.F. ANDRIESEN:

Het heeft mij in het werk van Leander Schlegel altijd bijzonder getroffen, dat het onmiskenbaar de uiting is van een zéér fijngevoelig, fantasierijk kunstenaar, en dat het nimmer sporen van burgerlijkheid vertoont, aan welk euvel 't werk van zoovelen zijner Hollandsche tijdgenooten in zoo droevig hoge mate lijdt. En het is des te vreugdevoller dit van hem te kunnen zeggen, omdat dit voornaam-artistieke karakter niet voorkwam uit invloed van buiten, maar uit zijn fijnzinnige, zeker hoogbegaafde persoonlijkheid. De invloed van Brahms geldt meer den vorm, dan den inhoud zijner werken. We kunnen met alle recht zeggen, dat met Schlegel een belangrijk componist is heengegaan.

[H.F. Andriessen is de jonge Hendrik Andriessen, die op dat ogenblik organist en journalist was en op het punt stond voor componist te gaan studeren.]

HENK VAN BREEMEN:

W.H.

Het spijt mij, niet aan uw verzoek te kunnen voldoen. Maar ik ben zoo weinig in aanraking geweest met den heer Schl., dat er voor mij geen aanleiding is, om eenige woorden aan hem te wijden.

Hoogachtend, Uw dw.,

[Pianist Henk (Hendrik) van Breemen heeft wel werk van Schlegel uitgevoerd, in ieder geval in 1893 het Allegro uit opus 1. Het lijkt erop dat dit niet bepaald tot een nadere band heeft geleid, het Allegro is inmiddels ook niet een van Schlegels beste werken.]

E.F. BRUIJNSTEEN:

Reeds gisteren ontvingen wij het bericht van 't plotseling overlijden van den heer Leander Schlegel, en gisteren gaf de Stads-Editie woorden van waardeering over zijn kunstenaarsleven.

Als oud-leerling zij het mij vergund enkele woorden te zijner gedachtenis te schrijven.

Met genoegen herinner ik mij de dagen (reeds 35 jaar geleden) toen ik onder zijne leiding mijn klavier-studiën mocht maken.

Er was toen in dien tijd een bloeiende Muziekschool, en er ging van hem uit een beschaafde en fijn zinnige invloed, dien hij ongemerkt op zijn leerlingen overdroeg. Hij verkreeg de gunstige uitkomst bij zijne leerlingen niet door zijn helderen betoogtrant, want 't gebeurde wel eens, als hij iets duidelijk wilde verklaren, dat hij zijn betoog eindigde, met te zeggen, na deze bespreking, die zoo klaar is als modder, zal je het wel begrijpen.

Zoo nu en dan had de heer Schlegel wel eens de aardigheid als ik een Sonate of iets anders speelde, op een piano daarnaast 't werk een halve toon hooger of lager mede te spelen, tot ons beider genoegen; 't klonk dan ook verrukkelijk!!

Het gebeurde ook wel, dat mijn leermeester, soms proeven gaf, tijdens de les, in de kunst van zingen en fluiten tegelijk, met begeleiding van piano.

Tal van leerlingen, zoowel dilettanten als die 't hun levenskeuze werd heeft hij gevormd tot beschaafde klavierspelers en speelsters; de heer Schlegel heeft in deze "school gemaakt" en zijn invloed dienaangaande van betekenis geweest.

Velen zullen zich nog herinneren zijn soirées met Joseph Cramer en Bosmans in de bovenzaal der Vereeniging gegeven, waar hij zich als echt "Kammernusiker" deed kennen; bovedien begeleidde hij de solisten op de uitvoeringen der Bach-vereeniging, toen de concerten, nog niet met orkest werden gegeven: een uitmuntend begeleider was hij.

Over de compositiën van den heer Schlegel is reeds geschreven in de Stads-Editie van gisteren, en 't was mij te doen eenige woorden van waardeering te wijden aan mijn oud-leermeester, wiens onderwijs ik met dankbaarheid herdenk.

[Eduard Frederik Bruijnsteen werd in 1827 in Haarlem geboren en was een goede vijftiger toen hij bij Schlegel pianoles ging nemen. Hij was dus wel een van de kunstliefhebbers op al wat gevorderde leeftijd die tot Schlegels leerlingen behoorden. Ik weet niet of hij een of andere rol speelde in het Haarlemse muziekleven. Hij overleed in Apeldoorn in 1918.]

G.B. CROMMELIN, Voorzitter der Bachvereeniging:

Dikwijls worden groote mannen niet tijdens hun leven geëerd. Gelukkig kan men dit niet van Leander Schlegel zeggen, want zij, die met hem in aanraking kwamen, bemerkten

spoedig te doen te hebben met een man van edel karakter, beschaving en veelzijdige talenten, hoogstaand in de kunst en toch bescheiden van aard. Eigenschappen die ook uit zijn composities spreken.

Hoe zou men zoo'n man niet eeren?

Ook als mede-oprichter en bestuurder der Bachvereeniging is Haarlem hem grooten dank verschuldigd.

Hij ruste zacht na zijn werkzaam en nuttig leven.

[G.B. Crommelin was commissionair in effecten. De Naamlijst voor de Telefoondienst vermeldt de firma Crommelin & Wolterbeek gevestigd op het Statenbolwerk 5. Daarnaast was hij voorzitter van de Haarlemsche Bachvereeniging.]

OREST D. EMRIK:

L e a n d e r S c h l e g e l .

Een groot kunstenaar.

Een nobel mensch.

Een trouwe vriend.

[Orest D. Emrik was secretaris van de Haarlemse afdeling van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst. Hij was een persoonlijke vriend van Schlegel, die zijn "Räthsel" opus 7 no.4 aan hem opdroeg. In 1915 woonde hij in de Van Eedenstraat 6.]

W. EZERMAN, Oud-organist St. Bavo

Gaarne willende voldoen aan uw geëerd verzoek een vriendelijk woord aan de nagedachtenis van onzen hooggeachten kunstenaar Leander Schlegel te wijden, heb ik de eer u het volgende te melden:

Zeer trof mij de tijding van zijn heengaan, die door mij ook als kunstenaar hooggeacht werd.

Als jongeling herinner ik mij nog zeer goed den heer Schlegel als solo-pianist te Alkmaar te hebben gehoord, ook in vereeniging met de heeren Joseph Cramer en Ernst [=Ernest] Appy, dat op mij een grooten indruk maakte.

De heer Schlegel was in 1886 lid der Commissie van Examinatoren bij mijn benoeming als organist der St. Bavokerk alhier.

Met groot genoegen herinner ik mij de uitvoering alhier van zijn strijkkwartet, de eereavond gewijd aan zijne werken waarmede de heer Schlegel groot succes inoogstte, alsmede de uitvoering van zijn vioolconcert op een der Bachconcerten, welke bestuur ongetwijfeld eene groote kracht zullen missen en zijne nagedachtenis ook in hooge eere zullen houden.

Hiermede aan uw geëerd verzoek hopende voldaan te hebben, heb ik met de meeste hoogachting de eer te zijn

Ued. dw.

[W. Ezerman was de voormalige stadsorganist van Haarlem. De jonge Hendrik Andriessen spijbelde om hem in de St. Bavo Bach te horen spelen.]

Mr. W. JAGER GERLINGS:

Met genoegen herinner ik mij mijn eerste kennismaking met Leander Schlegel, als president van het Studenten Muziekgezelschap “Sempre Crescendo” te Leiden, toen hij in Leipzig studeerende, in de wintermaanden van 1868-'69 zijn vacaties bij zijn vader professor Schlegel doorbracht en geregeld in het studentenorkest zijn gewaardeerde medewerking verleende bij de eerste violen en telkens elken winter met groot succes op een concert als piano-solist optrad.

Toen reeds was het optreden van Leander Schlegel als solist een gebeurtenis in de muzikale wereld van die dagen. En na elk concert genoten wij als studenten bij het gebruikelijke souper van zijn leuke muzikale grappen, zijn fijnen humor en zijn aangename gezelligen omgang.

Later heb ik Leander Schlegel leeren waardeeren als directeur onzer Toonkunst Zangvereniging en van de Muziekschool, waardoor tal van goede pianisten aan hem hun muzikale opleiding danken.

[W. Jager Gerlings was voorzitter van de Haarlemse afdeling van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst. De Naamlijst voor de Telefoon dienst vermeldt een W. Jager Gerlings aan het Spaarne no.60: deze is verbonden aan de fa. J.H. Enschedé en houdt een wijnhandel – dat kun je denk ik in die tijd niet bij voorbaat uitsluiten.]

JAC DE JONG:

*Ter nagedachtenis aan den grooten
musicus Leander Schlegel.*

Volgaarne wijd ik enkele regels aan den zoo sympathieken kunstenaar, die helaas zoo onverwacht van ons is weggerukt.

Ten zeerste moet ik betreuren, dat mijn levenspad het zijne zoo weinig kruiste, waardoor ik de gelegenheid mis hem als persoonlijk vriend te schetsen.

Maar als musicus, den meester aan zijn werken kennend, staan wij voor een heldenfiguur, in Holland geëerd, in Duitschland zelfs gevierd.

Men behoeft zijn composities slechts te beschouwen. De vinding getuigt u aanstonds van zijn muzikaliteit, de bewerking geeft u een grooten blik op zijn veelzijdige muzikale ontwikkeling en de afwerking pleit zoo heerlijk voor wat hij was: een serieus musicus.

Ja, als serieus musicus kan hij een voorbeeld genoemd worden. Niets wat niet geheel af was, verliet zijn studeervertrek.

Zóó was Leander Schlegel in zijn composities, zóó was hij in zijn bijzonder artistiek klavierspel en zoo was hij ook in zijn muzikale verslagen. Altijd serieus en welverzorgd.

In den ontslapene verliest Holland een groot kunstenaar, zijn werken zullen echter niet met hem verdwijnen, maar voortbestaan en zijn roemrijke nagedachtenis in eere houden.

Rust wel, edele musicus!

K.H. KERKHOFF:

Hooggeachte Redactie,

Op de vragen, gesteld in de mij toegezonden circulaire betreffende onzen overleden stadgenoot Leander Schlegel, kan ik u alleen het volgende mededeelen.

Van hem hoorde ik lang geleden op een uitvoering van de Haarlemsche Bachvereniging een vioolconcert, een orkestwerk en eenige liederen uit zijn bundel "Deutsche Liebeslieder".

Voor al de liederen maakten toen indruk op mij en het kwam mij voor, dat Schlegel grooter in dit opzicht was dan in het componeeren van orkestrale werken.

In deze laatste toch gaf Schlegel zich niet geheel en was blijkbaar bang eens een melodieuze periode te doen hooren.

Zijn werken kenmerkten zich echter door originaliteit.

Ik herinner mij nog zeer goed, dat het publiek de werken van Schlegel toen zeer koel ontving en vond ik dat op hem het bekende spreekwoord van den "profeet" van toepassing was.

Dit is dan ook wel gebleken, daar zooals bekend is, het grootendeels buitenlanders waren, die zijn werken vertolkten.

Dat de heer Schlegel nog met ijver werkte heb ik dikwijls persoonlijk gezien, wanneer ik langs zijn woning gaande, hem voor het klavier zag componeeren.

Als medewerker voor muziek aan uw blad, heb ik zijn verslagen steeds met genoegen gelezen en vond die voor musici zeer leerzaam.

Meerdere inlichtingen kan ik u tot mijn leedwezen niet geven.

Met verschuldigde hoogachting,

Steeds gaarne Uw dienstw. dienaar,

P.J. VAN KESSEL:

Ten zeerste vereerd door uw uitnoodiging om eenige mededeelingen te doen omtrent wijlen den heer Leander Schlegel, spijt het mij niet anders te kunnen zeggen dan dat ik den overledene als een zeer groot kunstenaar hoogachtte, en wiens verdiensten door waardiger en bekwaamer pen, dan de mijne zeker wel zullen worden beschreven.

CH. KRIENS:

In Haarlem gekomen na Schlegel's eigenlijke glansperiode, heb ik hem hoofdzakelijk kunnen bewonderen als groot pianist en musicus. Zelden hoorde ik solisten op artistieker

wijze begeleiden, zoo zelfs dat voor mij het accompagnement interessanter was dan de solo's zelf.

Geheel doordrongen van den inhoud der werken en met groot gemak, was zijn accompagnement de ziel der compositie.

Ook in den omgang en in gesprekken uitte zich zijn algemeene kennis en groote geest.

[Ch. Kriens was dirigent en met name directeur van het Haarlems Muziekcorps, waarmee hij ook, in samenwerking met Haarlemse koren, oratoriumuitvoeringen gaf. De Naamlijst voor de Telefoondienst vermeldt hem woonachtig in de Grote Houtstraat no. 62 rood met vermelding van: Muziekdirecteur.]

PHILIP LOOTS:

Leander Schlegel zal altijd in mijn herinnering staan als een zeer sympathiek kunstenaar, fijngevoelend als uiterst weinigen. Een rusteloos werker, nimmer voldaan over het bereikte, altijd doorstrevend en worstelend naar hooger volmaaktheid. Uit al wat ik van zijn werk ken spreekt een fijne geest en een warm, rijk gemoed. Om maar dit eene te noemen: zou er in de moderne liederen-literatuur wel veel zijn aan te wijzen van gelijke muzikale waarde als Schlegels heerlijke cyclus "Deutsche Liebeslieder"?

[Philip Loots werd geboren in Amsterdam in 1865. Hij werd er opgeleid als pianist en organist. In 1892 verhuisde hij naar Haarlem, waar hij onder meer als koordirigent en organist werkzaam was. Hij was een integer componist van onder meer acht missen. Hij overleed in 1916. De gemeente Haarlem heeft een straat naar hem vernoemd en er is een Loots-bank in de Haarlemmerhout.]

G.A. MICHELSEN:

Wie den naam van Leander Schlegel in den laatsten tijd hoorde, dacht onmiddellijk aan den componist. Aan den concert-pianist en aan den leeraar denken slechts zij, die hem van vroeger dagen kennen, die zijn lessen volgden en zijn concerten bezochten. En wie zich dan zijner herinnert uit dien lang vervolgen tijd, hij zal den naam van Schlegel slechts met den grootsten eerbied uitspreken.

Schlegel behoorde tot die kunstenaars, die niet spoedig in extase geraken voor de kunstprestaties van anderen wat bijnhem te verklaren en te verschoonen is. Want hoe beschouwde hij zijn eigen kennis, zijn eigene "Kunstleistungen"! Ter illustrering moge het volgende dienen, dat tevens getuigenis geeft van Schlegel's vaak zoo geestige invallen. Welk verschil bestaat er, - zoo vroeg hij eens - tusschen een pianist en een dilettant, waarop hij zelf ten antwoord gaf: Een pianist speelt voor zijn eigen verdriet en voor eens anders genot, een dilettant speelt voor zijn eigen genot en voor eens anders verdriet. Natuurlijk moet men dit antwoord niet al te letterlijk opvatten, en er slechts uit zien, hoe onvoldaan hij steeds was over zich zelf als pianist en hoe hij altijd door studie te vergeefs trachtte 't volmaaktere te bereiken. Hij eischte te veel van zichzelf en daardoor gaf hij - ik doel hier uitsluitend op zijn pianistisch talent - van zijn groote gave slechts zelden aan anderen te genieten. Te weinig liet hij zich in

concerten als pianist hooren ten spijt van allen die hem bewonderden. Want Schlegel's spel blonk niet alleen uit door een warme voordracht maar tevens door een buitengewone klankschoonheid. In herinnering komt mij – 't is jaren geleden – een concert waarin vóór de pauze een andere bekende pianist speelde, na de pauze speelde Schlegel. 't Merkwaardig geval deed zich voor, dat de algemeene opinie omtrent het spel van den eerstbedoelden pianist wel zeer gunstig was, doch dat men 't betreurde, dat 't instrument zoo jammerlijk slecht klonk. Hoe groot was echter de verbazing toen Schlegel zich op 't zelfde instrument na de pauze liet hooren! Weg waren alle stoorende geluiden en schooner dan ooit zong 't instrument het innig doorvoelde kunstwerk. Ja, Schlegel was een groot pianist, die, had hij zich meer op den voorgrond gedrongen een wereld-reputatie had kunnen verwerven. Zijn spel zal mij nooit uit de herinnering gaan.

[G.A. Michelsen moet wel een oud-leerling van Schlegel zijn. De Naamlijst voor de Telefoondienst vermeldt hem woonachtig in de Kenastraat no.4 met de toevoeging: Pianocursus en Theorieonderwijs.]

JAN DE NOBEL:

Weledelgeboren heer,

'k Sta van wijlen Leander Schlegel èn als mensch èn als kunstenaar te ver af, om aan uw vereerend verzoek te kunnen voldoen. Nimmer heb ik muziek van Schlegel uitgevoerd, zeldzaam gehoord; als mensch heb ik hem niet gekend. Napraten of kletsen wil ik niet en daarom, 't spijt mij zeer, moet ik u teleurstellen.

Hoogachtend, Uw dw.

P. DE NOBEL:

Geachte Redactie,

Gaarne voldoe ik aan uw verlangen, eenige woorden aan de nagedachtenis van onzen grooten kunstenaar, den heer Leander Schlegel te wijden. Tot mijn spijt zal ik u evenwel niet veel over onzen ook door mij zoo hoog geschatten plaatsgenoot kunnen berichten, daar ik slechts enkele malen het voorrecht had, raad en voorlichting van hem te mogen ontvangen.

De wijze, waarop de heer Schlegel dit deed, was een zoo vriendelijke, dat de herinnering daaraan nog lang in mijne gedachten zal voortleven. Hoewel ik slechts eenige malen schriftelijk met den heer Schlegel in connectie was, was de manier, waarop de hulpvaardige kunstenaar mijn brieven beantwoordde, een zoo gemoedelijke en vertrouwelijke, dat men zich gerust weder tot hem durfde wenden.

Den eenvoudigen kunstenaar wel kenmerkend, was de manier waarop hij in zijn ersten brief – terwijl ik dus nog nooit met den heer Schlegel in verbinding was geweest – uitweidde over zijn reis naar Weenen, over zijn vriend Henri Marteau, den beroemden violist, die overal zijn vioolconcerten [liever: zijn Vioolconcert, of: werken voor/met viool] speelde.

Eenige malen woonde de heer Schlegel mijn concerten als gast of als muziekverslaggever

van uw geacht blad bij en mocht ik eenige vleiende beoordelingen van zijn hand ontvangen, die voor mij van groote waarde geweest zijn.

Uwe redactie mag er trotsch op gaan een dergelijk hoogstaand kunstenaar aan uw blad als muziekverslaggever verbonden te hebben gehad.

Met hoogachting verblijf ik, Uw dw.,

[Ik vermoed dat het hier om Pieter de Nobel gaat, aanvankelijk glasetser en later musicus, tevens vader van de befaamde pianist, liedbegeleider en koordirigent Felix de Nobel (Haarlem 1907 - Amsterdam 1981).]

BETSY PIELAGE:

Niet anders dan met innig leedwezen moet door iederen muziekkenner en –liefhebber deze noodlottige tijding ontvangen worden. Wie Leander Schlegel werkelijk kende, kan gulhartig getuigen, dat hij was een artist ‘in optima forma’ en bovendien een zeer vriendelijke persoonlijkheid. Zijn critiek over concerten, destijds zoo welwillend geleverd voor de lezers onzer *Stads-Editie*, werd door ons – muziekbeoefenaars – hoog gewaardeerd en zal ons steeds in dankbare herinnering bijblijven. De aangename uren, doorgebracht aan zijn college, gedurende welke slechts hoogere kunst beoefend en besproken werd, waren steeds voor ons niet alleen leerzaam in den volsten zin des woords – doch tevens eene heerlijke verfrissing, die ons van vriendelijke hand zoo kwistig werd aangeboden. Als men maar even den naam van Beethoven, Schumann of Brahms uitsprak, werd de grijze kunstenaar, dan als met jeugdige vuur bezield, niet moede hun – het onsterfelijke drietal – eindeloozen lof toe te zwaaien.

Voor de beoordeling zijner werken, van welke mij zijn Frauenchöre en zijn Passacaglia het meest bekend zijn, bevinden zich in ons midden meer bevoegden, aan wie ik volgaarne zulks overlaat.

Met Leander Schlegel is een groot genie van ons heengegaan!

Hij ruste in vrede!

HENRI PIELAGE:

Schlegel was naar mijn meening een groot kunstenaar.

Daarom was de belangstelling, die hij voor zijn [=mijn?] werk toonde en de waardeering vooral voor hetgeen “Onder Ons” leverde, voor mij niet alleen een groote eer, maar ook een waarachtige steun in moeilijke dagen.

Daarvoor ben ik den overledene zeer dankbaar en vertrouwd dat zijn naam ook bij mijn koor nog lang in dankbare herinnering zal blijven.

[Henri Pielage was vanaf 1894 in Haarlem werkzaam als koordirigent. Het gemengd koor “Onder ons” werd opgericht in 1901.]

A.W.G. VAN RIEMSDIJK:

In deze kleine vaak driftige man was het opbruischende temperament van een groot kunstenaar.

LOUIS ROBERT:

Dankbaar herinner ik mij den tijd, dat ik behoorde tot de leerlingen in klavierspel van Leander Schlegel. Het was in den tijd, dat er nog geen sprake van was, dat orgel door mij tot hoofdinstrument zou worden gekozen. Pianospelen was dus, tot op zekere hoogte bijzaak naast mijne vioolstudie.

Voor Schlegel bestond echter niet het lesgeven in klavierspel als bijzaak. Met evenveel ernst en zorg, als ware het destijds mijn streven pianovirtuoos te worden, leidde mijn leermeester mijne studiën. Op het door hem gelegde fundament kon ik veilig bij mijne studiën als organist voortbouwen.

Ook later, na volbrachte studie als organist betoonde hij zich steeds voor mij een warm belangstellend vriend. Opmerkelijk was zijn steeds opgewekte compositiedrang.

Het was na eene uitvoering van een orgelwerk van Franck, dat Schlegel mij verklaarde, dat hij na het hooren van dit werk zich geïnspireerd gevoelde, ook zijne krachten aan het schrijven van een orgelwerk te wijden. Naderhand besprak hij herhaaldelijk met mij de eigenaardige bijkomstigheden verbonden aan het schrijven voor orgel. Eenigen tijd geleden, helaas de laatste maal dat ik hem sprak, vertelde hij mij, dat hij zich in het wezen van het instrument geheel had ingewerkt en op het punt stond, zijn voornemen, een orgelwerk te schrijven, ten uitvoer te brengen. Het plotseling verscheiden heeft helaas hem waarschijnlijk belet, aan zijn voornemen gevolg te geven. Gelukkig blijven vele werken getuigen van zijn meesterschap en zijne noeste vlijt.

[Louis Robert was op dat oogenblik stadsorganist van Haarlem. De Naamlijst voor de Telefoondienst vermeldt hem woonachtig aan het Spaarne no.8 met de toevoeging: Organist der Grootte Kerk , Dir. v.d. Afd. Haarlem v.d. Mij. t. bevordering der Toonkunst.]

W. ROBERT:

Van af het eerste oogenblik dat ik kennis maakte met Leander Schlegel, heb ik hem leeren hoogachten als een hoogepriester in de kunst.

Zijn compositiën hebben alle een nobel en diepgevoeld karakter, en wat hem vooral als kunstenaar stempelde was, dat hij een strenge rechter over zijn eigen werk was: ik herinner mij nog levendig, dat ik in zijn strijkkwartet, toen nog in manuscript, op een mijner kamermuzieksoirées uitvoerde, hoe hij gedurende de repetities telkens weder veranderingen aanbracht, ja, zelfs na de uitvoering, het geheele kwartet weder omwerkte.

Degenen die Schlegel als pianist gekend hebben, weten met hoeveel piëteit hij de werken der groot-meesters op gebied van kamermuziek vertolkte.

Leander Schlegel heeft een welbesteed leven in de kunst doorgebracht, mogen zijne geesteskinderen daarvan de blijvende getuigenis geven.

Hij ruste in Vrede.

[W. Robert is een ander lid van de muziekdynastie Robert. Hij was op dat ogenblik directeur van de Haarlemsche Bachvereniging.]

J. RÜHL:

Het zoo plotseling overlijden van onzen grooten kunstbroeder Leander Schlegel zal voor velen, die hem gekend hebben, een groote en oprechte droefheid zijn. Twee-en-twintig jaar in Haarlem zijnde, heb ik hem van mijn komst uit Berlijn af gekend. Altijd vriendelijk, opgeruimd, fijn geestig, toch zoo bescheiden. Niemand, buiten de muzikale wereld staande, vermoedde dat deze kleine, opgewekte man een zoo groot musicus was. Zijn werken zijn den meesten door het in 1910 gehouden Schlegel-concert bekend, vooral door de korte maar juiste biographie in het programma door den heer P. de Witt Huberts gegeven. Het was wel noodig voor onze jonge generatie om hen met de kunstuitingen van onzen Schlegel bekend te maken. Leden der Bach-concerten en de liefhebbers van zijn kamermuziekavonden erkenden zijn groote gaven.

Niet velen wisten, hoe zijn werken o.a. in Leipzig, Berlijn en op buitengewone wijze te Weenen gewaardeerd werden. In 1893 door onzen Schlegel geïntroduceerd in den Kunstenaarskring had ik ruim de gelegenheid hem als kunstenaar en als mensch te leeren kennen, want hij en de heer Smits Kleine waren degenen, die onze avonden altijd aantrekkelijk wisten te maken en anderen daartoe op te wekken.

Van onzen kring is niet veel overgebleven. Krusemann [= Kruseman], Schmöling [=Schmölling] en nu ook Schlegel zijn gegaan den onbekenden weg.....

De nagedachtenis van onzen grooten kunstbroeder leve door zijn werken.

“Schlafe sanft, bis Englen Musik dich ruft”.

JOH. STEENMAN:

Leander Schlegel begaafd met een zeer fijn muzikaal gehoor en scherp rythmisch gevoel, was voor mij de ensemble-speler bij uitnemendheid.

Ontelbaar en onvergetelijk zijn zijne rake opmerkingen, gekruid met fijnen humor en afgewisseld door groote brompartijen op zijne stugge handen: hoewel hij alle technische passages beheerschte, was hij voor zichzelf nooit tevreden. Jarenlang had ik het voorrecht met hem in het openbaar en in huis ensemble-muziek te maken.

Behalve zijn groote muzikale kennis was hij literair zeer ontwikkeld, zoodat van hem een machtige, beschavende invloed uitging.

Zijn nagedachtenis zal mij onvergetelijk blijven. Hij was als kunstenaar en mensch een gentleman op en top.

[Jan (Joh.) Steenman was een violist die zeer actief was in het Haarlemse kamermuziekleven. In 1915 woonde hij in de Duvenvoordestraat no.12.]

J.C. TADEMA:

Toen ik mijn oud-leermeester na tweemaal zijn vioolconcert door Marteau te hebben hooren voordragen, enkele woorden van diepe bewondering en dankbaarheid deed toekomen, ontving ik den volgenden dag een schrijven van hem terug, waaruit ik zoo onbescheiden ben het volgende aan te halen:

“Een componist moge nog zoo hoog met zijn werk ingenomen zijn, wanneer hij eerlijk is en ’t ernstig met de kunst neemt, bekruipt hem toch menigmaal de vrees welk figuur hetzelfde in het openbare leven slaan zal. Vooral heeft de ondergeteekende daar ruimschoots reden toe: hij is een stille droomer, blaast wat in uiterlijk vertoon alsof hij met opzet (’t geen toch heusch nooit ’t geval is) den onbeminlijke uithangt en stelt zich noode eens zelf op den voorgrond.

Niets kan hem meer verheugen en gelukkiger maken dan de overtuiging dat zijn werk geheime draden van sympathie tot de harten van anderen mocht spinnen.”

Beter karakteristiek van den bescheiden en nobelen kunstenaar dan deze, zijn eigen, vermag ik niet te geven.

[J.C. Tadema was uitgever, in 1915 gevestigd op het Nassauplein 8. Daarnaast was hij ondervoorzitter van de afdeling Haarlem van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst.]

BRAM VAN DER VELDEN:

Zeer geachte redactie.

Gaarne voldoe ik aan uw verzoek. De dood van mijn zoo zeer geachten oud-leraar heeft mij bijzonder getroffen.

Wie was Hij, wat was Hij. Om daarop te antwoorden moet je zelf een Schlegel zijn, maar ik vraag waarom was Hij? En dan aarzel ik niet om te getuigen dat ik meermalen heb mogen ervaren, dat hij er was en ook blijven zal.

Wees iemand en houdt vast aan je overtuiging. Tracht goed te zijn en vraag nooit waarom.

Wees je zelf, was zijn devies; O! wat heb ik menige goede les van hem meêgekregen.

Leander Schlegel zal bij mij zijn zoo lang er rede in mij is. Ik maak graag zijn woorden (die hij neerschreef bij den dood van zijn kunstvriend Joseph Cramer) tot de mijne “laten we ons gelukkig gevoelen tot zijn tijdgenooten te hebben behoord, en vooral: het voorrecht te hebben genoten zijn leerling te zijn geweest.

E. VIS-THIEME:

LEANDER SCHLEGEL.

Bachs M.P.

Ruhe Sanfte, Sanfte Ruh'!